

Uitstroom van de werkloosheidsuitkering naar het vervroegd pensioen in een context van reglementaire wijzigingen

2010-2014

Inhoudstafel:

1	INLEIDING: PENSIONERING BIJ OUDERE WERKLOZEN	1
1.1	<i>Impact van pensionering op de werkloosheid</i>	1
1.2	<i>Reglementaire context</i>	4
1.2.1	Reglementaire wijzigingen m.b.t. het pensioen	4
1.2.1.1	Optrekken van de leeftijd- en loopbaanvoorwaarde voor vervroegd pensioen	4
1.2.1.2	Berekening van het fictieve loon bij een gelijkgestelde periode	5
1.2.2	Reglementaire wijzigingen m.b.t. de werkloosheid	6
1.2.2.1	Verscherpte degressiviteit van de werkloosheidsuitkering	6
1.2.2.2	Andere maatregelen m.b.t. het activeren van de werkloosheidsuitkering bij ouderen	7
1.3	<i>Hypotheses met betrekking tot de uitstroom naar het vervroegd pensioen</i>	8
2	EVOLUTIE VAN DE UITSTROOM NAAR HET VERVROEGD PENSIOEN	9
2.1	<i>Evolutie volgens leeftijd en statuut</i>	9
2.2	<i>Evolutie volgens vergoedingsperiode</i>	12
2.3	<i>Evolutie volgens basis voor de berekening van het fictief loon</i>	13
3	FINANCIËLE IMPACT VAN DE VERVROEGDE PENSIONERING VOOR DE BETROKKEN WERKLOZE	15
3.1	<i>Financiële impact volgens leeftijd en statuut</i>	15
3.2	<i>Financiële impact volgens vergoedingsperiode</i>	18
3.3	<i>Financiële impact volgens basis voor de berekening van het fictief loon</i>	19
3.4	<i>Financiële impact volgens geslacht</i>	20
4	CONCLUSIES	21
5	BIJLAGE: TECHNISCHE NOTA	22
5.1	<i>Definitie ‘uitstroom’ en ‘uitstroom naar pensioen’</i>	22
5.1.1	Definitie en variabelen van ‘uitstroom’	22
5.1.2	Datamatching externe databanken	22
5.2	<i>Tellingswijze UVW (verschillende personen)</i>	23
5.3	<i>Bepalen van de basis voor de berekening van het fictief loon</i>	23
5.4	<i>Indicatie financiële impact van de vervroegde pensionering voor de betrokken werkloze</i>	24

1

Inleiding: pensionering bij oudere werklozen

1.1

Impact van pensionering op de werkloosheid

Pensionering heeft een grote impact op de populatie van oudere uitkeringsgerechtigde volledig werklozen (UVW) die de minimumleeftijd voor een vervroegd pensioen hebben bereikt. Om dit te illustreren toont tabel 1 het aantal personen van 60 jaar of ouder die sinds 2011 zijn uitgestroomd van een statuut als UVW naar het pensioen. Hun aantal wordt vergeleken met het totale aantal personen in een dergelijk statuut, alsook met het totale aantal personen die uit de werkloosheid zijn uitgestroomd.¹ De meest recente gegevens hebben betrekking op het eerste semester van 2014.

Tabel 1

Aandeel van de uitstroom naar het pensioen bij de UVW van 60 jaar of ouder in de periode van 2011 t.e.m. 2014 (1^e semester)

	Totale aantal UVW (in duizendtallen)				Uitstroom naar pensioen van UVW*				Aandeel van de uitstroom naar pensioen t.o.v. het totale aantal UVW			
	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014
60 jaar	17,3	17,2	16,7	14,7	3 485	3 722	3 041	1 348	20,1%	21,7%	18,3%	9,2%
61-64 jaar	53,0	51,3	49,1	46,2	4 110	4 578	3 470	1 422	7,8%	8,9%	7,1%	3,1%
65 jaar	10,7	10,7	10,3	5,1	10 102	10 242	10 108	5 073	94,6%	96,0%	97,8%	99,0%
Totaal	81,0	79,1	76,1	66,0	17 697	18 542	16 619	7 843	21,9%	23,4%	21,9%	11,9%

	Totale uitstroom van UVW				Uitstroom naar pensioen van UVW				Aandeel van uitstroom naar pensioen t.o.v. de totale uitstroom van UVW			
	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014
60 jaar	4 392	4 853	4 117	2 501	3 643	3 882	3 104	1 913	82,9%	80,0%	75,4%	76,5%
61-64 jaar	4 643	5 642	5 012	2 927	3 913	4 644	3 721	2 176	84,3%	82,3%	74,2%	74,3%
65 jaar	10 666	10 827	10 450	5 199	9 985	10 297	10 068	5 081	93,6%	95,1%	96,3%	97,7%
Totaal	19 701	21 322	19 579	10 627	17 541	18 823	16 893	9 170	89,0%	88,3%	86,3%	86,3%

Bron: RVA – Directie Statistieken, budget en studies

* Voor een betere afstemming op het totale aantal UVW zijn de periodes van dit deel van de tabel afgestemd op de laatste maand van aanwezigheid in de groep UVW i.p.v. de maand van uitstroom - cf. hoofdstuk 5, technische nota.

Het grote aantal 65-jarige werklozen dat uitstroomt naar het pensioen (97,8% in 2013) laat zich uiteraard verklaren door het feit dat deze overstap verplicht is voor werklozen op die leeftijd. Dit zorgt ervoor dat alle 65-jarige werklozen uitstromen, hetzij door pensionering, hetzij omwille van het overlijden van de betrokkene.

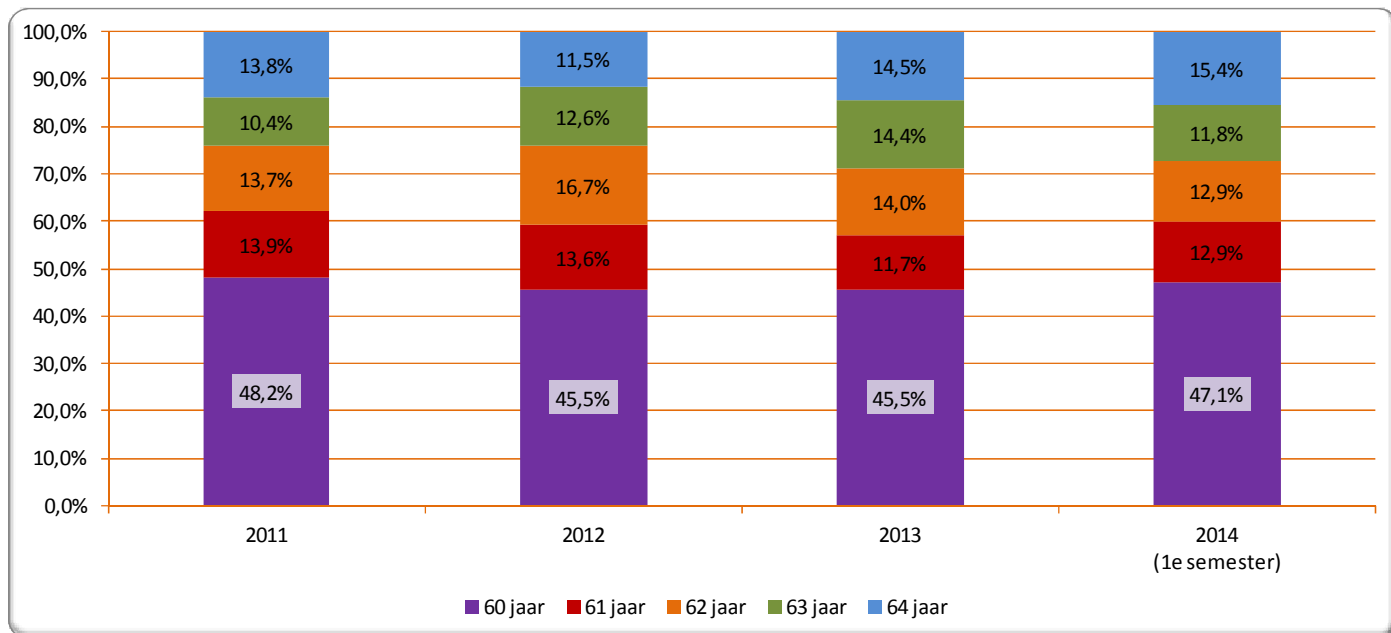
Een groot aantal UVW vragen echter reeds voor die leeftijd hun pensioen aan. In 2013 ging het om ongeveer 75% van het totale aantal uitstromende UVW (respectievelijk 75,4% bij de 60-jarigen en 74,2% bij de 61- tot en met 64-jarigen). Vooral het grote aandeel werklozen dat op 60 jaar, de theoretische minimumleeftijd voor het vervroegd pensioen, deze stap zet is opvallend: in 2013 ging het om 18,3% van het totale aantal 60-jarige UVW. Daartegenover is slechts 7,1% van alle werklozen van 61 t.e.m. 64 jaar uitgestroomd naar een vervroegd pensioen.

¹ De UVW worden in het kader van deze publicatie gedefinieerd als de werkzoekende uitkeringsgerechtigde werklozen na voltijdse arbeid of studies en de oudere vrijgestelde uitkeringsgerechtigde werklozen. Het stelsel van werkloosheid met bedrijfstoelag wordt buiten beschouwing gelaten, omdat de reglementering m.b.t. dit stelsel niet voorziet in de mogelijkheid tot een vervroegde pensionering.

Voor de definitie van uitstroom: cf. hoofdstuk 5, waarin als bijlage een technische nota m.b.t. de gebruikte gegevens en methodologie is ingevoegd.

Grafiek 1

Aandeel per leeftijd van de uitstroom naar een vervroegd pensioen bij UVW van 60 jaar of ouder

Bron: RVA – Directie Statistieken, budget en studies

Grafiek 1 biedt een grafische voorstelling van de verdeling per leeftijd van de UVW die uitstromen naar een vervroegd pensioen. In bijna de helft van de gevallen (45,5% in 2013) gebeurt dit van zodra hiervoor de theoretische minimumleeftijd (zijnde 60 jaar) is bereikt door de werkloze in kwestie.

Tabel 2

Aandeel van de uitstroom naar het pensioen bij de UVW van 60-64 jaar volgens gezinscategorie en geslacht in de periode van 2011 t.e.m. 2014 (1^e semester)

	Totale aantal UVW (60-64 jaar) (in duizendtallen)				Uitstroom naar pensioen van UVW (60-64 jaar)*				Aandeel van de uitstroom naar pensioen t.o.v. het totale aantal UVW			
	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014
Gezinshoofden	15,7	15,1	14,5	13,6	10 178	10 570	10 685	4 847	64,8%	69,9%	73,9%	35,7%
Samenwonenden	30,6	29,3	27,7	25,0	20 792	22 142	21 694	10 841	68,0%	75,6%	78,3%	43,3%
Alleenwonenden	24,0	24,0	23,5	22,3	12 087	12 994	12 913	6 254	50,4%	54,1%	54,9%	28,0%
Totaal	70,3	68,4	65,7	60,9	43 058	45 716	45 298	21 944	61,2%	66,8%	68,9%	36,0%

	Totale aantal UVW (60-64 jaar) (in duizendtallen)				Uitstroom naar pensioen van UVW (60-64 jaar)*				Aandeel van de uitstroom naar pensioen t.o.v. het totale aantal UVW			
	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014
Mannen	35,8	34,8	33,5	31,1	23 248	24 141	24 507	11 866	65,0%	69,4%	73,1%	38,1%
Vrouwen	34,5	33,6	32,2	29,8	19 810	21 575	20 791	10 078	57,4%	64,1%	64,5%	33,8%
Totaal	70,3	68,4	65,7	60,9	43 058	45 716	45 298	21 944	61,2%	66,8%	68,9%	36,0%

Bron: RVA – Directie Statistieken, budget en studies

* Voor een betere afstemming op het totale aantal UVW zijn de periodes van dit deel van de tabel afgestemd op de laatste maand van aanwezigheid in de groep UVW i.p.v. de maand van uitstroom - cf. hoofdstuk 5, technische nota.

Behalve de leeftijd zijn er echter ook andere variabelen die verschillen veroorzaken m.b.t. de uitstroom naar (vervroegd) pensioen. Wanneer we die uitstroom vergelijken per gezinscategorie, blijken de samenwonenden (met in principe lagere werkloosheidsuitkeringen dan de andere twee beschouwde categorieën) de hoogste uitstroomratio's naar pensioen te vertonen (78,3% in 2013, t.o.v. 73,9% bij de gezinshoofden en 54,9% bij de alleenwonenden). Volgens geslacht vertonen de vrouwen (die vaak een relatief lager pensioen krijgen; cf. deel 3.4) dan weer lagere ratio's dan de mannen: in 2013 respectievelijk 64,5% t.o.v. 73,1%.

1.2

Reglementaire context

Voor het onderzoeken van de uitstroom van de werkloosheid naar het vervroegd pensioen is het noodzakelijk akte te nemen van de recente reglementaire wijzigingen in beide stelsels. Vooral in het jaar 2012 deden zich hervormingen voor, die van belang zijn voor een correcte interpretatie van deze stroom. Hier volgt dan ook een beknopte beschrijving van de wijzigingen die betrekking hebben op onze populatie.

1.2.1

Reglementaire wijzigingen m.b.t. het pensioen²

1.2.1.1

Optrekken van de leeftijd- en loopbaanvoorwaarde voor vervroegd pensioen

Tot en met 2012 golden een leeftijd van 60 jaar en een loopbaan van 35 jaar als minimale vereisten voor het openen van het recht op een vervroegd pensioen. Sinds 1 januari 2013 worden deze voorwaarden geleidelijk verhoogd (cf. tabel 3).

Tabel 3

Overzicht van het geleidelijk optrekken van de leeftijd- en loopbaanvoorwaarde voor vervroegd pensioen

Jaar	Vereiste minimumleeftijd	Loopbaanvoorwaarde	Uitzonderingen lange loopbanen
2012	60 jaar	35 jaar	/
2013	60,5 jaar	38 jaar	60 jaar, bij een loopbaan van 40 jaar
2014	61 jaar	39 jaar	60 jaar, bij een loopbaan van 40 jaar
2015	61,5 jaar	40 jaar	60 jaar, bij een loopbaan van 41 jaar
2016	62 jaar	40 jaar	60 jaar, bij een loopbaan van 42 jaar 61 jaar, bij een loopbaan van 41 jaar
2017	62,5 jaar	41 jaar	60 jaar, bij een loopbaan van 43 jaar 61 jaar, bij een loopbaan van 42 jaar
2018	63 jaar	41 jaar	60 jaar, bij een loopbaan van 43 jaar 61 jaar, bij een loopbaan van 42 jaar
2019	63 jaar	42 jaar	60 jaar, bij een loopbaan van 44 jaar 61 jaar, bij een loopbaan van 43 jaar

Bron: Rijksdienst Voor Pensioenen

Ten opzichte van deze algemene regel zijn echter meerdere uitzonderings- en overgangsmaatregelen voorzien. Wij vermelden met name het behoud van opening van recht op een vervroegd pensioen; het zogenaamde 'klikstelsel'. Dit bepaalt dat wanneer een persoon op een gegeven moment voldoet aan de voorwaarden om zijn/haar recht op een vervroegd pensioen te openen, dit recht ook behouden blijft wanneer dit vervroegd pensioen een latere ingangsdatum kent, ondanks eventuele strengere voorwaarden die op dat moment reeds zijn ingegaan.

Nota bene: Omwille van bepaalde uitzonderingsmaatregelen (bv. met betrekking tot bepaalde werknemerscategorieën) is het in specifieke gevallen mogelijk om onder de theoretische minimumleeftijd van 60 jaar reeds met vervroegd pensioen te kunnen gaan. Gezien de geringe aantallen personen die van een dergelijke maatregel kunnen gebruik maken, worden ze in deze publicatie verder buiten beschouwing gelaten. (Voor de gehele periode van 2011 t.e.m. het 1^e semester van 2014 stroomden van de hele leeftijdsklasse van 50 tot en met 59 jaar slechts 1 796 personen uit van een statuut als UVW naar het vervroegd pensioen, d.i. 0,3% van het totale aantal personen met een dergelijk statuut.)

² Bron: website van de Rijksdienst voor Pensioenen (RVP) - <http://www.onprvp.fgov.be/>

1.2.1.2

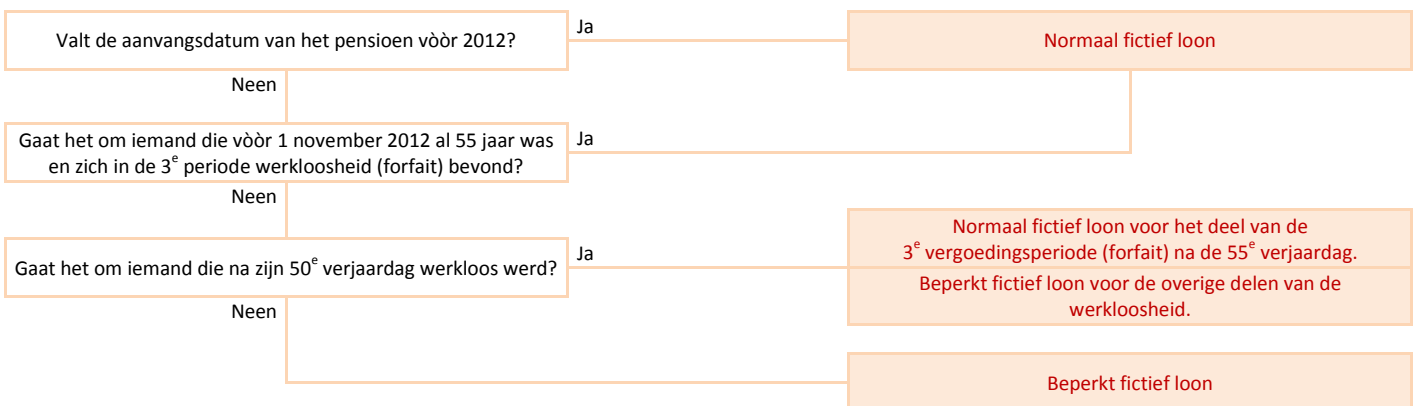
Berekening van het fictieve loon bij een gelijkgestelde periode

Het bedrag dat een gepensioneerde ontvangt, hangt onder andere af van de lengte van zijn/haar loopbaan en het loon dat hij/zij daarbij ontving. Voor die berekening worden niet alleen de momenten meegeteld waarbij de gepensioneerde effectief aan het werk was, maar ook bepaalde zogenaamde 'gelijkgestelde periodes'.

Ook de periodes van onvrijwillige werkloosheid behoren tot de gelijkgestelde periodes, waarvoor in dat geval een fictief loon in rekening wordt gebracht. Vanaf 2012 is de berekening van dit fictieve loon echter gewijzigd, zoals toegelicht in het bijgevoegde schema (tabel 4).

Tabel 4

Schematische voorstelling van de berekening van het fictief loon bij een periode van onvrijwillige werkloosheid

Bron: Rijksdienst Voor Pensioenen

Het normaal fictief loon is in principe gebaseerd op het werkelijke loon dat de betrokkene verdiende vòòr aanvang van de gelijkgestelde periode. Het zogenaamde beperkt fictief loon betreft een beperking tot een bepaald referentieloon, wanneer dit referentieloon lager is dan het normaal fictief loon. Hiervoor wordt gerefereerd naar een minimumrecht per loopbaanjaar (dat voor een volledig loopbaanjaar zou neerkomen op 22 189,36 EUR, index 136,09 op 1 december 2012).

1.2.2

Reglementaire wijzigingen m.b.t. de werkloosheid

1.2.2.1

Verscherpte degressiviteit van de werkloosheidsuitkering

Sinds 1 november 2012 zijn ook de regels m.b.t. het recht op uitkeringen in geval van volledige werkloosheid sterk gewijzigd, onder andere door het uitbreiden en verscherpen van de degressiviteit van het uitkeringsbedrag in functie van de werkloosheidsduur en het beroepsverleden. Het aantal keer dat het uitkeringsbedrag kan dalen in de loop van de werkloosheid is namelijk sterk toegenomen. In de oude regeling daalde het uitkeringsbedrag maximaal 2 keer bij gezinshoofden en alleenwonenden en 3 keer bij samenwonenden (cf. tabel 5). In de huidige regeling is dat 8 keer (cf. tabel 6).

Tabel 5

Overzicht van de degressiviteit 'oude regeling' (vòòr 1 november 2012):
inkomensvervangingsratio's en loongrenzen per gezinscategorie en periode

	1e periode		2e periode	3e periode
	6 maand	6 maand	Onbepaalde duur	
Gezinshoofden	60% grens C	60% grens B	60% grens A	n.v.t.
Alleenwonenden			55% grens AY	
	1e periode		2e periode	3e periode
	6 maand	6 maand	3 maand + 3 maand per jaar beroepsverleden	Onbepaalde duur
Samenwonenden	60% grens C	60% grens B	40% grens A	forfait

Tabel 6

Overzicht van de degressiviteit 'nieuwe regeling' (vanaf 1 november 2012):
inkomensvervangingsratio's en loongrenzen per gezinscategorie en periode

	1 ^e periode			2 ^e periode			3 ^e periode
	Fase 1	Fase 2	Fase 3	Fase 1	Fase 2.0	Fase 2.1-2.4	
	3 maand	3 maand	6 maand	2 maand	Max. 10 maand 2 maand per jaar beroepsverleden	Max. 24 maand (6 per fase) 2 maand per jaar beroepsverleden	Onbepaalde duur
Gezinshoofden	65% grens C	60% grens C	60% grens B	60% grens A	60% grens A	Formule: afname in	forfait
Alleenwonenden	65% grens C	60% grens C	60% grens B	55% grens AY	55% grens AY	4 gelijke aandelen van	forfait
Samenwonenden	65% grens C	60% grens C	60% grens B	40% grens A	40% grens A	fase 2.0 tot forfait	forfait

Bron: RVA – Directie Werkloosheidsreglementering en geschillen

Voor elk van de gezinscategorieën werden degressieve fases ingevoerd in de tweede vergoedingsperiode, waarbij voor elke gezinscategorie de totale duur van de tweede vergoedingsperiode voortaan afhankelijk is van het aantal jaren beroepsverleden. Na de tweede vergoedingsperiode volgt een derde periode, waarin men terugvalt op een forfaitaire uitkering. Deze uitkering is echter nooit lager dan het minimumbedrag in de oude regeling.

Voor de gezinshoofden en alleenwonenden die zich reeds bij aanvang van de nieuwe regeling in de tweede periode bevonden (= 1 jaar of langer werkloos), werden een aantal overgangsbepalingen voorzien. Zij werden op 1 november 2012 geacht slechts 1 jaar werkloos te zijn, waardoor hun tweede periode op die datum inging. Bovendien wordt hun volledige beroepsverleden in rekening gebracht voor de berekening van de duur van de tweede periode, inclusief het beroepsverleden dat eventueel al vòòr 1 november 2012 in rekening is gebracht bij de toekenning van uitkeringen voor samenwonenden.

1.2.2.2

Andere maatregelen m.b.t. het activeren van de werkloosheidsuitkering bij ouderen

Ten slotte stippen wij nog een aantal maatregelen sinds 2012 aan die oudere werklozen (50-plus) als doelgroep hebben. Zij illustreren een algemene beleidscontext die versterkt inzet op het activeren van de werkloosheidsstelsels ook bij ouderen.

- Het optrekken van de leeftijdsvoorwaarde voor vrijstelling van inschrijving als werkzoekende: Al sinds 2002 wordt de leeftijd waarop oudere werklozen een vrijstelling kunnen aanvragen voor de inschrijving als werkzoekende (IWZ) geleidelijk opgetrokken. Vanaf 1 januari 2013 werd dit leeftijds criterium opgetrokken van 58 naar 60 jaar. Volledig werklozen die hun hoofdverblijfplaats hebben in een gemeente die deel uitmaakt van een door de gewestelijke instellingen omschreven gebied met een lage werkloosheidsgraad kunnen, indien de bevoegde gewestinstelling daartoe verzoekt, zelfs geen vrijstelling op basis van leeftijd meer krijgen. Het aantal 58- en 59-jarige intreders in het statuut van vrijgestelde oudere werkloze piekte dan ook in 2012.
- Uitbreiding van de procedure voor de activering van het zoekgedrag naar werk: De activering van het zoekgedrag naar werk bestaat uit een geheel van acties die ondernomen worden door de RVA, met het oog op de evaluatie van de inspanningen van de werkzoekende uitkeringsgerechtigde volledig werkloze om (opnieuw) werk te vinden. Deze evaluatie wordt uitgevoerd op basis van verschillende individuele gesprekken (maximum drie) die de facilitator met de werkloze heeft. Het invoeren van de procedure gebeurde in meerdere fasen, waarbij telkens een oudere categorie werklozen mee werd opgenomen in de doelgroep. Vanaf 1 januari 2013 werd de procedure ook geleidelijk uitgebreid naar instromende werklozen van de leeftijdsgroep 50-54 jaar.
- Aanpassingen aan het stelsel van bruggpensioen/SWT: Vanaf 1 januari 2012 heet het bruggpensioen het "stelsel van werkloosheid met bedrijfstoeslag". Die naamsverandering illustreert een omslag in het beleid t.o.v. deze doelgroep en ging gepaard met het inzetten van een geleidelijke verhoging van de toegangsvoorwaarden tot dit stelsel.

Slechts de eerste van de genoemde maatregelen heeft een rechtstreekse invloed op de populatie die in deze studie wordt onderzocht, door de verhoogde instroom in het stelsel van de vrijgestelde oudere werklozen van personen net vòòr de minimale pensioenleeftijd van 60 jaar in 2012. Het geheel aan maatregelen toont echter hoe in diverse uitkeringsstelsels de verplichtingen voor oudere werklozen worden uitgebreid en dit naar steeds oudere leeftijdsgroepen.

1.3

Hypotheses met betrekking tot de uitstroom naar het vervroegd pensioen

In deze publicatie becijferen en verklaren we de grote uitstroom van de volledige werkloosheid naar het vervroegd pensioen. Hierbij maken we een onderscheid tussen de groep die uitstroomt aan 60 jaar (de minimumleeftijd waarop die uitstroom mogelijk is) en de groep die pas op latere leeftijd (61-64 jaar) het vervroegd pensioen inzet.

In het hoofdstuk dat volgt op deze inleiding (hoofdstuk 2) leggen wij de focus op de evoluties die die uitstroom in de voorbije periode heeft gekend. Op die manier proberen we in kaart te brengen in hoeverre (aspecten van) de recente reglementaire wijzigingen een impact kenden op de aard en omvang van de uitstroom van werkloosheid naar vervroegd pensioen.

In hoofdstuk 3 proberen wij een indicatie te vinden voor de financiële impact die de overgang van werkloosheid naar vervroegd pensioen kan hebben op de betrokkenen. Naast het schetsen van een algemeen overzicht van die financiële impact, onderzoeken we daarbij ook of bepaalde van de genoemde reglementaire wijzigingen die financiële impact al dan niet lijken te hebben beïnvloed voor bepaalde groepen werklozen.

De voornaamste bevindingen van deze publicatie worden nog eens kort samengevat in een conclusie (hoofdstuk 4).

Ten slotte wordt als bijlage (hoofdstuk 5) nog een technische nota ingevoegd, die de nodige toelichting groepeerd bij de statistische regels en analyses die in deze publicatie worden gehanteerd.

2 Evolutie van de uitstroom naar het vervroegd pensioen

2.1

Evolutie volgens leeftijd en statuut

Wanneer we de algemene evolutie van de uitstroom naar het vervroegd pensioen in de voorbije jaren bekijken, valt in de eerste plaats de sterke daling op in het jaar 2013 van het aantal uitstromers naar vervroegd pensioen (- 20% op jaarbasis). Dit geldt zowel voor de 60- als voor de 61-64-jarigen.

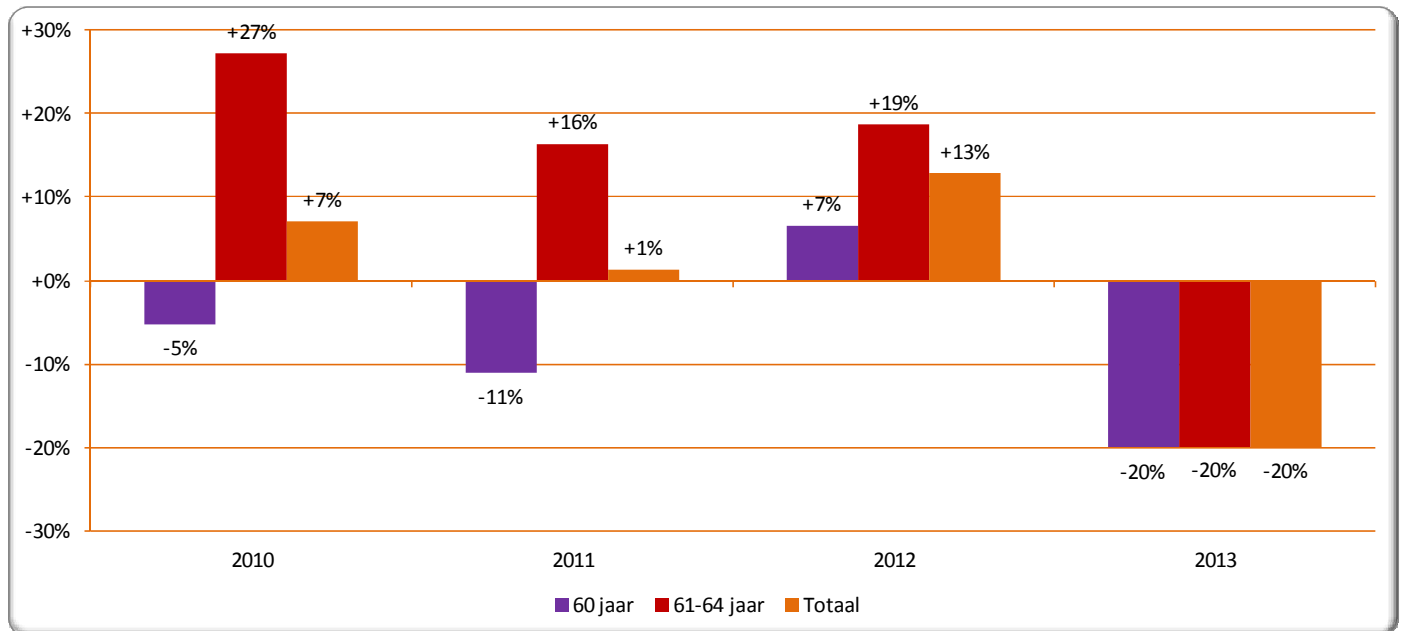
Tabel 7

Evolutie van het aantal uitstromers naar vervroegd pensioen volgens leeftijd

	60 jaar	61-64 jaar	Totaal
2010	4 096	3 363	7 459
2011	3 643	3 913	7 556
2012	3 882	4 644	8 526
2013	3 104	3 721	6 825
2014 (S1)	1 913	2 176	4 089

Grafiek 2

Variatie op jaarbasis van het aantal uitstromers naar vervroegd pensioen volgens leeftijd

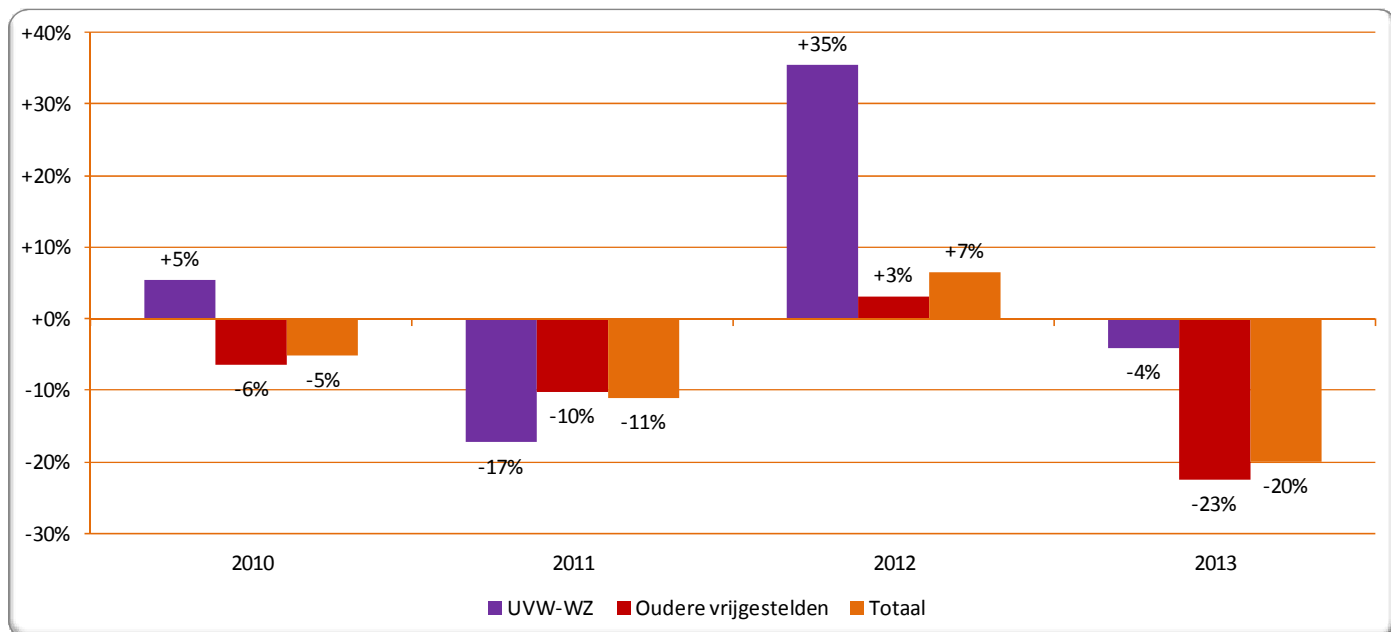

Bron: RVA – Directie Statistieken, budget en studies

Voor de beide leeftijdsgroepen gingen aan die daling stijgingen vooraf in het jaar 2012: respectievelijk + 7% voor de 60'ers en + 19% voor de 61-64-jarigen. Dit betekent dat beide leeftijdsgroepen, die voorheen een divergerende evolutie kenden (met dalingen op jaarbasis voor de 60-jarigen en stijgingen bij de leeftijdsgroep van 61-64 jaar), een eerder gelijklopende tendens kennen vanaf het jaar 2012, waarin een aantal verregaande hervormingen van pensioen- en werkloosheidsstelsels werden uitgevoerd en/of aangekondigd. Het is dan ook zinnig deze resultaten te verfijnen a.d.h.v. het werkloosheidsstatuut (cf. grafieken 3 & 4).

Grafiek 3

Variatie op jaarbasis van het aantal uitstromers naar vervroegd pensioen volgens statuut: 60-jarigen

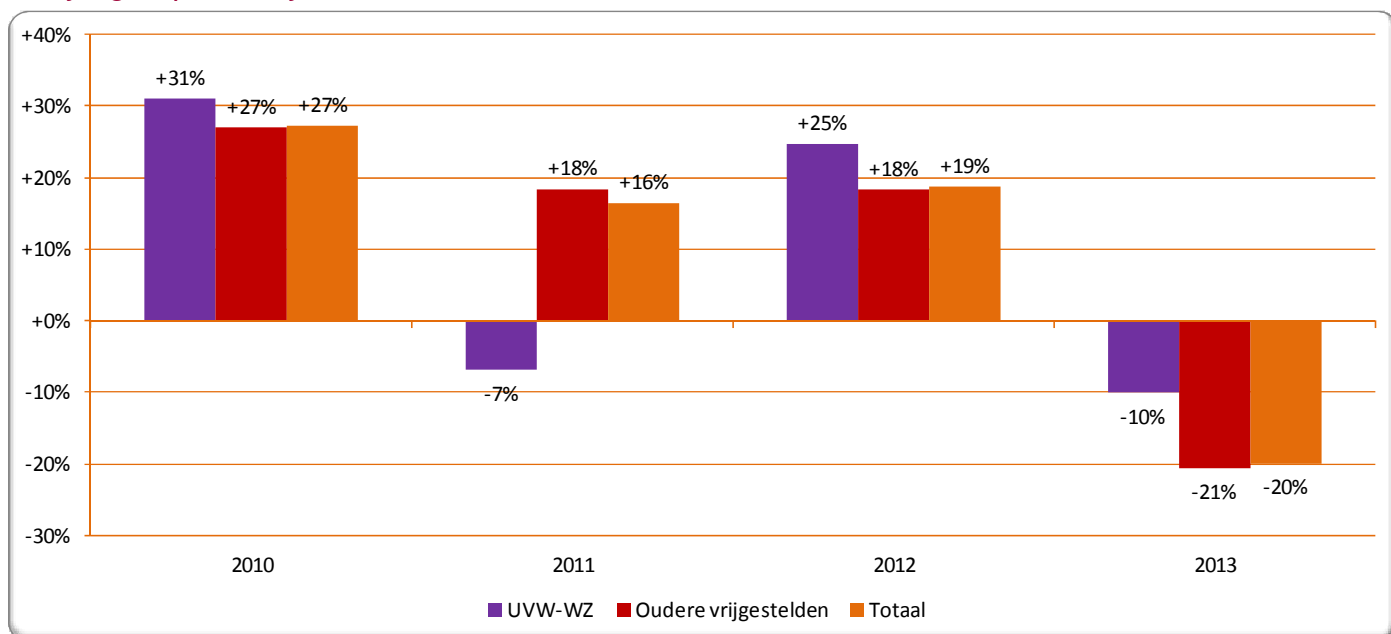

Bron: RVA – Directie Statistieken, budget en studies

Bij de 60-jarigen laat de uitstroom naar vervroegd pensioen bij de groep werkzoekende UVW op basis van voltijdse arbeid of studies in het jaar 2012 een sterke stijging noteren van 35% op jaarbasis, om in 2013 weer met 4% af te nemen. Ook bij de oudere vrijgestelde werklozen zien we echter een soortgelijke trendbreuk: na opeenvolgende dalingen op jaarbasis noteren we in 2012 een lichte stijging (+ 3%), meteen gevolgd door een sterke daling in 2013 (- 23%).

Grafiek 4

Variatie op jaarbasis van het aantal uitstromers naar vervroegd pensioen volgens statuut: leeftijdsgroep 61-64 jaar

Bron: RVA – Directie Statistieken, budget en studies

Bij de leeftijdsgroep van 61-64 jaar is de trendbreuk voor de uitstroom naar vervroegd pensioen eerder te situeren in het jaar 2013: na drie opeenvolgende jaren toenames op jaarbasis, daalt de uitstroom er met 20%. Hierbij wordt vooral de tendens van de oudere vrijgestelden gevolgd.

De opvallende afnamen van het aantal uitstromers naar vervroegd pensioen in het jaar 2013, voorafgegaan door algemene stijgingen in het jaar 2012, impliceren een verband tussen deze evolutie en de geschetste reglementaire wijzigingen. Hiernavolgend bekijken wij dan ook de evolutie volgens vergoedingsperiode van de werkloosheidsuitkering bij de uitstromers en volgens situatie bij de berekening van het fictief loon.

2.2

Evolutie volgens vergoedingsperiode

De verscherpte degressiviteit van de werkloosheidsuitkering, die in voege trad vanaf 1 november 2012 (cf. deel 1.2.2.1), impliceert een theoretisch minder genereuze berekening van de werkloosheidsuitkering vanaf de degressieve fase van de 2^e vergoedingsperiode. Tabel 8 en grafiek 5 brengen in kaart welke de impact is van die reglementaire wijziging op de uitstroom van de werkloosheid naar het vervroegd pensioen.

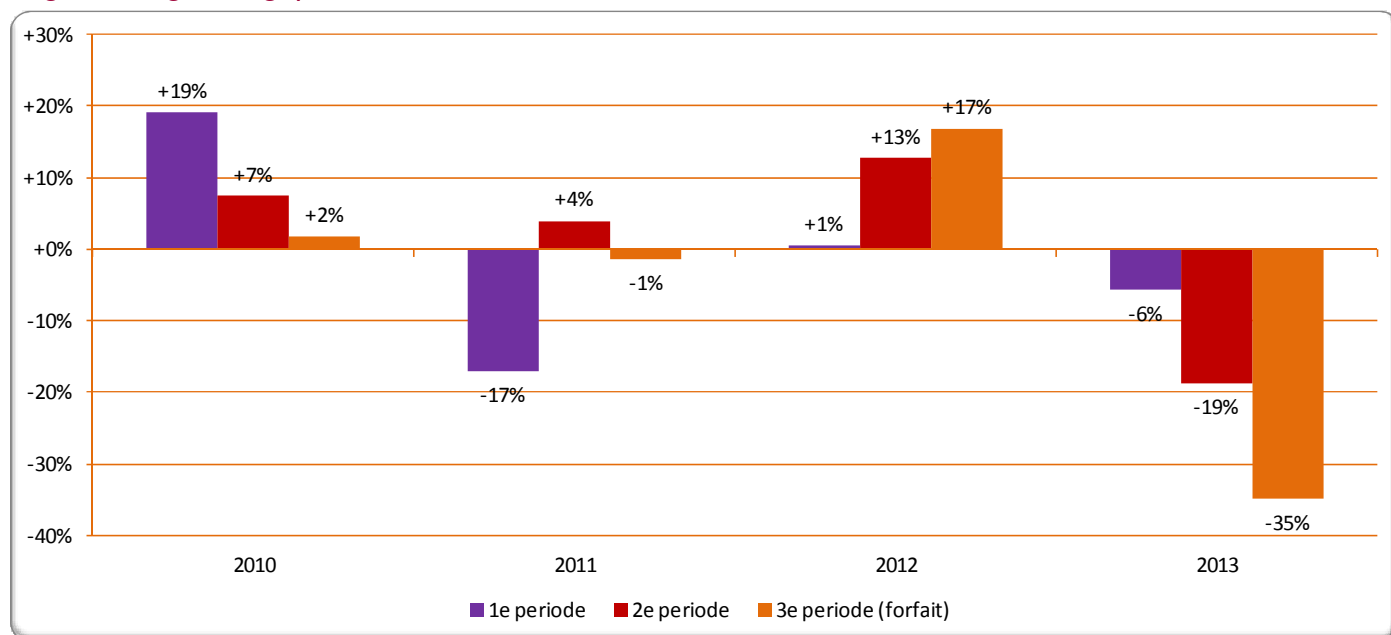
Tabel 8

Evolutie van het totale aantal uitstromers naar vervroegd pensioen (60-64 jaar) volgens vergoedingsperiode

	1e periode	2e periode	3e periode (forfait)	Totaal*
2010	447	5 884	930	7 459
2011	371	6 119	917	7 556
2012	373	6 898	1 072	8 526
2013	352	5 607	698	6 825
2014 (S1)	192	3 345	405	4 089

Grafiek 5

Variatie op jaarbasis van het totale aantal uitstromers naar vervroegd pensioen (60-64 jaar) volgens vergoedingsperiode

Bron: RVA – Directie Statistieken, budget en studies

* Het totaal bevat ook een klein aantal uitstromers die zich buiten de drie vergoedingsperiodes bevonden op het moment van uitstroom (bv. het tijdelijke forfait in afwachting van de berekening van het beroepsverleden).

Waar het aantal uitstromers naar vervroegd pensioen vanuit de 1^e vergoedingsperiode van de werkloosheid over de hele periode relatief stabiel blijft (variëaties op jaarbasis van minder dan 100 personen), noteren we in 2012 uitgesproken stijgingen op jaarbasis bij de uitstromers uit de 2^e en 3^e vergoedingsperiodes (respectievelijk +13% en +17%), gevolgd door sterke dalingen in 2013 (respectievelijk -19% en -35%). Wat betreft de uitstroom naar het vervroegd pensioen, lijkt het er dan ook op dat de anticipatie op het invoeren van de verscherpte degressiviteit een reële impact heeft gekend.

2.3

Evolutie volgens basis voor de berekening van het fictief loon

In deel 1.2.1.2 werd de reglementaire wijziging beschreven m.b.t. de berekening van het fictief loon bij gelijkgestelde periodes. Om de impact van die wijziging op de uitstroom van de werkloosheid naar het vervroegd pensioen in kaart te brengen, is het zinnig de evolutie van die uitstromers te tonen volgens de berekeningsbasis voor dit fictief loon. Hierbij moet er in het geval van een dubbele berekeningsbasis wel rekening mee worden gehouden dat de opening van het recht op die dubbele basis, daarom niet betekent dat er effectief aan de gelijkgestelde periodes verschillende fictieve lonen worden toegekend (cf. deel 5).

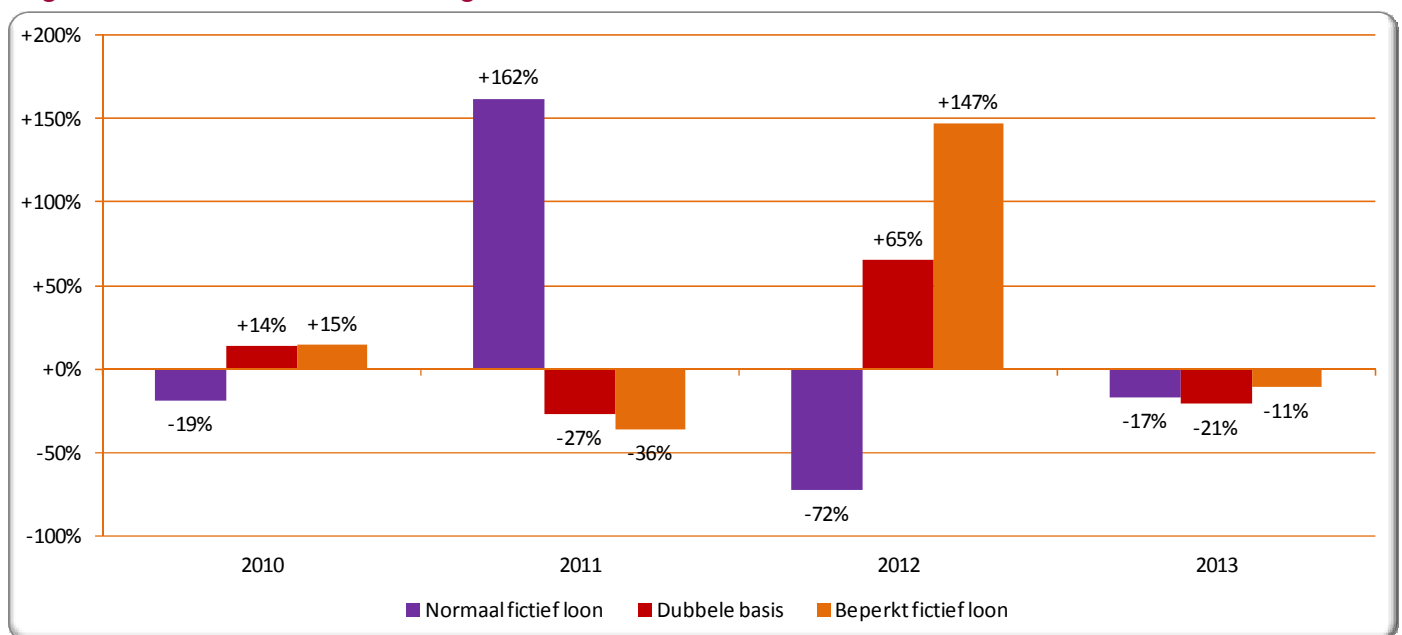
Tabel 9

Evolutie van het totale aantal uitstromers naar vervroegd pensioen (60-64 jaar) volgens basis voor de berekening van het fictief loon

	Normaal fictief loon	Dubbele basis	Beperkt fictief loon	Totaal
2010	1 143	6 009	307	7 459
2011	2 993	4 367	196	7 556
2012	824	7 218	484	8 526
2013	684	5 708	433	6 825
2014 (S1)	408	3 361	320	4 089

Grafiek 6

Variatie op jaarbasis van het totale aantal uitstromers naar vervroegd pensioen (60-64 jaar) volgens basis voor de berekening van het fictief loon

Bron: RVA – Directie Statistieken, budget en studies

De sterke stijging in het jaar 2011 van het aantal uitstromers naar vervroegd pensioen dat nog het normaal fictief loon kan genieten (+ 162% op jaarbasis), toont duidelijk hoe de betrokken werklozen anticipeerden op de beperking van die mogelijkheid vanaf 1 januari 2012. Die stijging stemt dan ook overeen met een daling van de uitstroom van werklozen in 2011 die pas na 1 januari 2012 hun vervroegd pensioen aanvaarden, vooral bij de werklozen die daarbij terugvallen op het beperkt fictief loon (- 36% op jaarbasis).

Die evolutie is ongeveer uitsluitend te wijten aan de 60-jarige werklozen (cf. tabel 10 en grafiek 7). Het aantal 60-jarige werklozen die in vervroegd pensioen gingen met een normaal fictief loon evolueert van een handvol (12) in 2010, naar 2 363 in 2011. Het aantal uitstromers met een dubbele berekeningsbasis of een beperkt fictief loon daalt in 2011 daarentegen op jaarbasis met respectievelijk 69% en 62%.

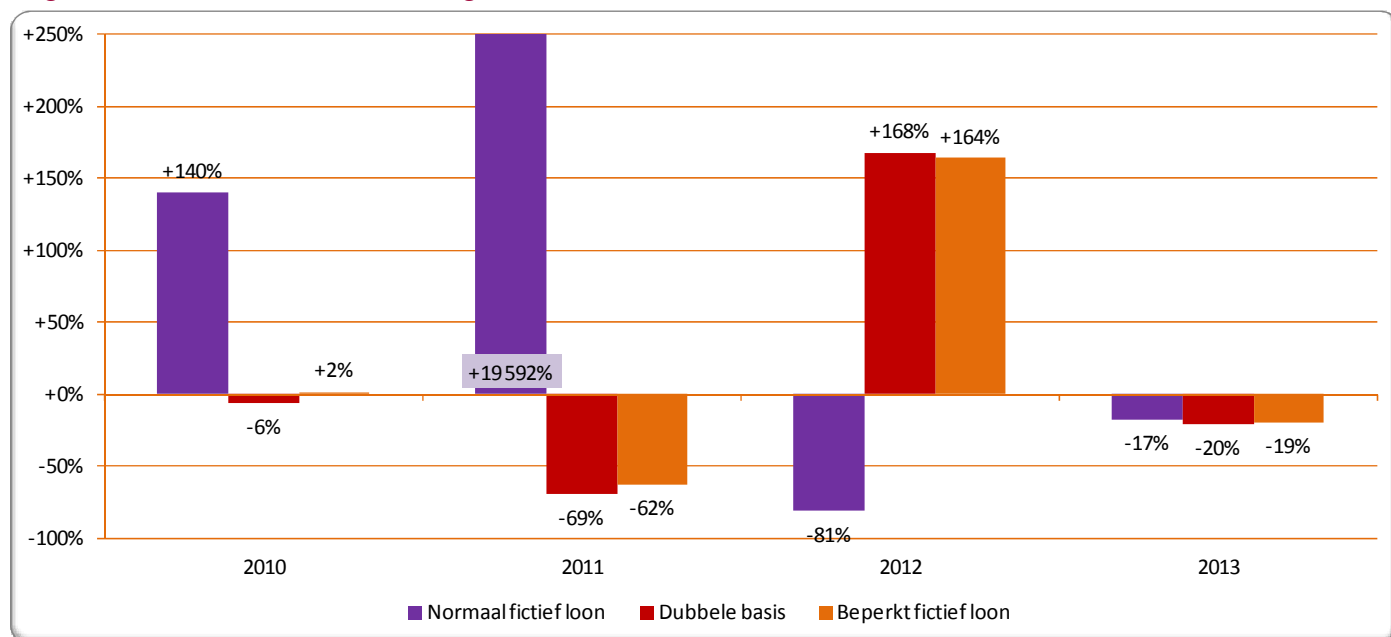
Tabel 10

Evolutie van het aantal 60-jarige uitstromende UVW-WZ naar vervroegd pensioen volgens basis voor de berekening van het fictief loon

	Normaal fictief loon	Dubbele basis	Beperkt fictief loon	Totaal
2010	12	3 811	273	4 096
2011	2 363	1 177	103	3 643
2012	455	3 155	272	3 882
2013	376	2 509	219	3 104
2014 (S1)	218	1 523	172	1 913

Grafiek 7

Variatie op jaarbasis van het aantal 60-jarige uitstromende UVW-WZ naar vervroegd pensioen volgens basis voor de berekening van het fictief loon

Bron: RVA – Directie Statistieken, budget en studies

Ondanks deze erg zichtbare anticipatie op de invoer van de nieuwe berekeningswijze van het fictief loon bij 60-jarige werklozen, dienen we er hier echter aan te herinneren dat in 2011 de totale uitstroom bij 60-jarigen naar het vervroegd pensioen toch gedaald is op jaarbasis (- 11%, cf. deel 2.1). De impact van het anticipatief effect van deze reglementaire wijziging op de uitstroom naar het vervroegd pensioen is dan ook niet van dezelfde grootorde als de impact van het invoeren van de verscherpte degressiviteit van de werkloosheidsuitkering in 2012.

3

Financiële impact van de vervroegde pensionering voor de betrokken werkloze

In dit hoofdstuk geven wij een indicatie van de financiële impact van de vervroegde pensionering voor de betrokken werklozen. Aangezien het per definitie onmogelijk is om een precieze vergelijkingsbasis te creëren voor maandbedragen in werkloosheids- en pensioenstelsels (cf. deel 5), benaderen wij dit vraagstuk door het vergelijken van het theoretisch maandbedrag van de werkloosheidsuitkering in de maand van uitstroom (zijnde het dagbedrag van de voorgaande maand vermenigvuldigd met het aantal vergoedbare dagen in de maand van uitstroom) met het gemiddelde maandbedrag van de intreders in het pensioen met hetzelfde profiel als de betrokken werkloze.

Die vergelijking kan worden beschouwd als een indicatie of het voor de betrokken werkloze al dan niet financieel voordelig was om de overstap te maken van de werkloosheid naar het vervroegd pensioen. De onderstaande gegevens dienen in dit licht te worden geïnterpreteerd.

3.1

Financiële impact volgens leeftijd en statuut

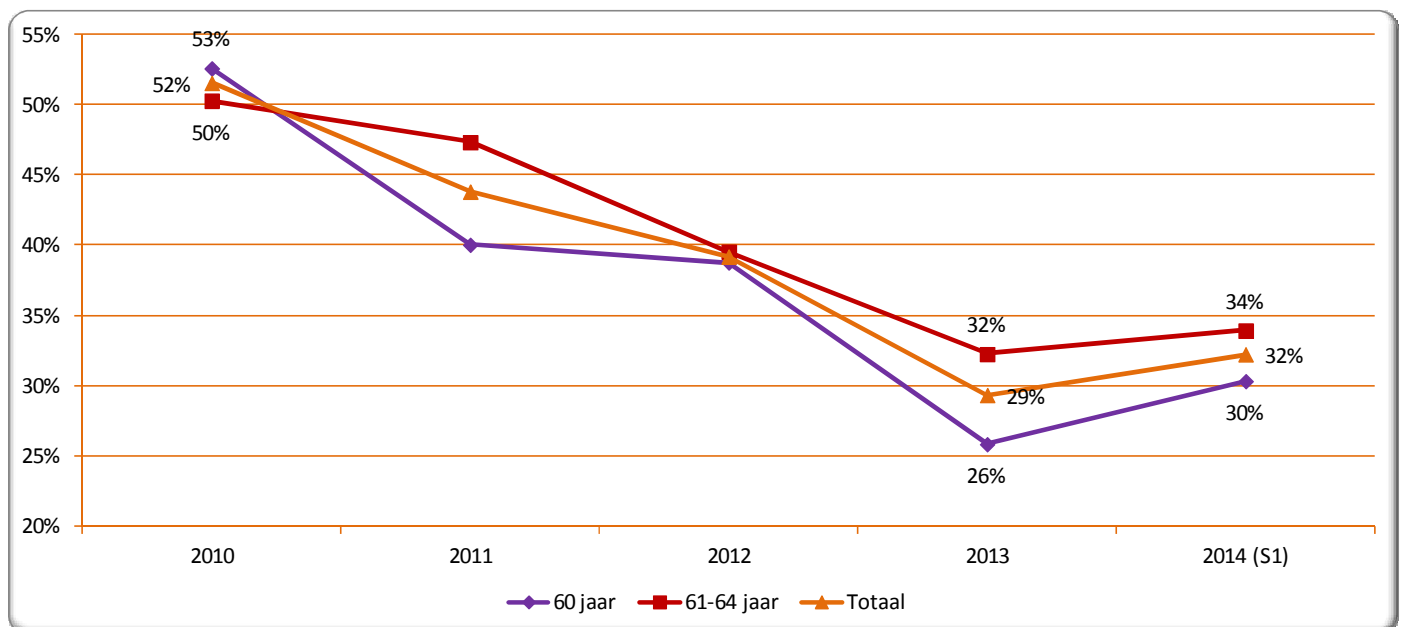
Tabel 11

Evolutie van het aandeel uitstromers naar vervroegd pensioen met een indicatie van financieel voordeel bij die stelselwijziging volgens leeftijd

	60 jaar	61-64 jaar	Totaal
2010	53%	50%	52%
2011	40%	47%	44%
2012	39%	40%	39%
2013	26%	32%	29%
2014 (S1)	30%	34%	32%

Grafiek 8

Grafische weergave van de evolutie van het aandeel uitstromers naar vervroegd pensioen met een indicatie van financieel voordeel bij die stelselwijziging volgens leeftijd

Bron: Rijksdienst Voor Pensioenen; en RVA – Directie Statistieken, budget en studies – eigen berekeningen

Uit tabel 11 en grafiek 8 blijkt de indicatie dat het aandeel uitstromende werklozen naar vervroegd pensioen waarvoor die overstap financieel voordelig is de voorbije jaren sterk is afgenomen (- 23 procentpunt tussen 2010 en 2013). Die daling gaat sneller bij de 60-jarigen (- 27 procentpunt) dan bij de 61-64-jarigen (- 18 procentpunt). Dit laat zich waarschijnlijk deels verklaren door een lager aantal (al dan niet gelijkgestelde) jaren beroepsverleden in deze leeftijdsgroep.

Tabel 12

Evolutie van het aandeel uitstromers naar vervroegd pensioen met een indicatie van financieel voordeel bij die stelselwijziging volgens leeftijd en statuut

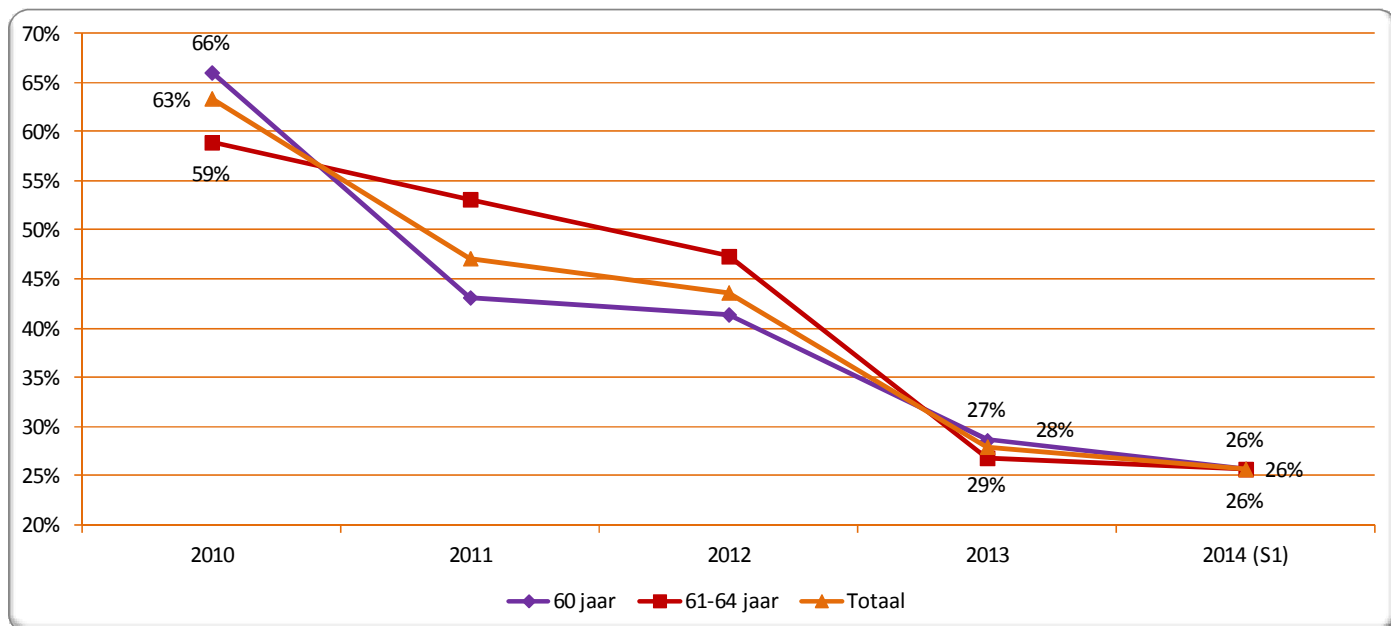
	UVW-WZ		
	60 jaar	61-64 jaar	Totaal
2010	66%	59%	63%
2011	43%	53%	47%
2012	41%	47%	44%
2013	29%	27%	28%
2014 (S1)	26%	26%	26%
	Oudere vrijgestelden		
	60 jaar	61-64 jaar	Totaal
2010	51%	50%	50%
2011	40%	47%	43%
2012	38%	39%	39%
2013	25%	33%	30%
2014 (S1)	31%	35%	33%

Bron: Rijksdienst Voor Pensioenen; en RVA – Directie Statistiek, budget en studies – eigen berekeningen

Wanneer men de indicator m.b.t. financieel voordeel bij de uitstroom naar vervroegd pensioen beschouwt volgens werkloosheidsstatuut, blijkt het aandeel uitstromende werklozen met een positieve indicator sneller te dalen bij de UVW-WZ (- 35 procentpunt tussen 2010 en 2013) dan bij de oudere vrijgestelde werklozen (- 20 procentpunt). Dit laat zich waarschijnlijk deels verklaren door het feit dat de vrijstelling van inschrijving als werkzoekende ook kan worden aangevraagd op basis van een loopbaancriterium (minstens 38 jaar beroepsverleden in combinatie met ten minste 312 uitkeringen als volledig werkloze in de voorbije twee jaar). Aangezien de groep oudere werklozen hierdoor algemeen een wat hoger aantal jaren beroepsverleden kan voorleggen, heeft de reglementaire wijziging m.b.t. de berekening van het fictief loon voor gelijkgestelde periodes ook een minder grote impact voor deze groep.

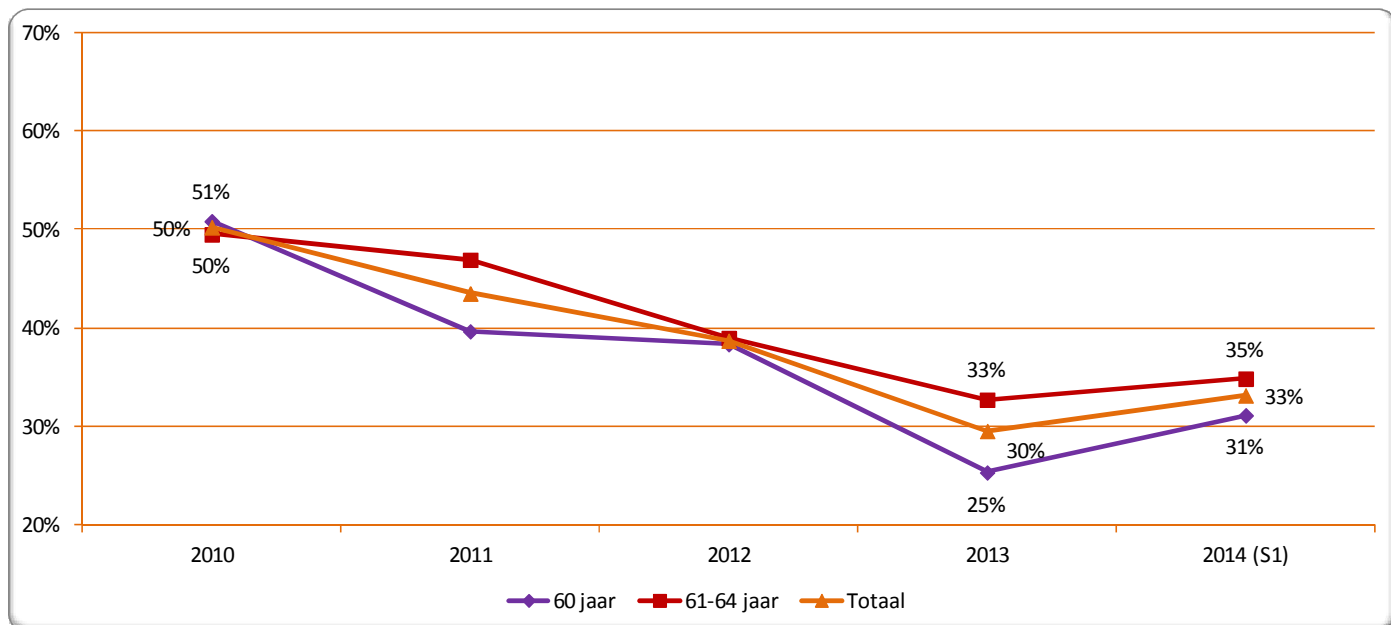
Grafiek 9

Grafische weergave van de evolutie van het aandeel naar vervroegd pensioen uitstromende UVW-WZ met een indicatie van financieel voordeel bij die stelselwijziging volgens leeftijd

Grafiek 10

Grafische weergave van de evolutie van het aandeel naar vervroegd pensioen uitstromende oudere vrijgestelde werklozen met een indicatie van financieel voordeel bij die stelselwijziging volgens leeftijd

Bron: Rijksdienst Voor Pensioenen; en RVA – Directie Statistieken, budget en studies – eigen berekeningen

3.2 Financiële impact volgens vergoedingsperiode

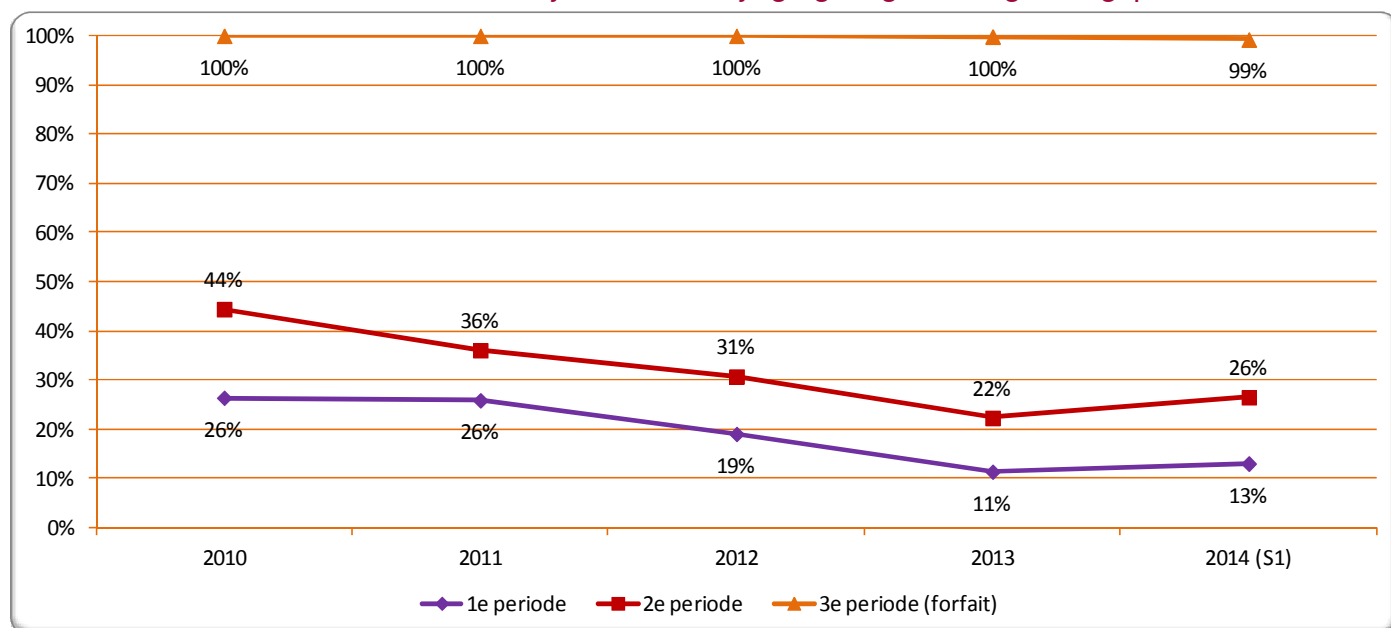
Tabel 13

Evolutie van het aandeel uitstromers naar vervroegd pensioen met een indicatie van financieel voordeel bij die stelselwijziging volgens vergoedingsperiode

	1e periode	2e periode	3e periode (forfait)	Totaal*
2010	26%	44%	100%	52%
2011	26%	36%	100%	44%
2012	19%	31%	100%	39%
2013	11%	22%	100%	29%
2014 (S1)	13%	26%	99%	32%

Grafiek 11

Grafische weergave van de evolutie van het aandeel uitstromers naar vervroegd pensioen met een indicatie van financieel voordeel bij die stelselwijziging volgens vergoedingsperiode

Bron: Rijksdienst Voor Pensioenen; en RVA – Directie Statistieken, budget en studies – eigen berekeningen

* Het totaal bevat ook een klein aantal uitstromers die zich buiten de drie vergoedingsperiodes bevonden op het moment van uitstroom (bv. het tijdelijke forfait in afwachting van de berekening van het beroepsverleden).

Wanneer we de indicator voor financiële impact van uitstroom naar vervroegd pensioen toepassen op de verdeling volgens vergoedingsperiode, blijkt de uitstroom vanuit het forfait naar vervroegd pensioen bij nagenoeg alle gevallen positief. Voor de overige werklozen lijkt een vervroegde pensionering in veel mindere mate voordelig: we vonden bij de uitstroom naar vervroegd pensioen in 2013 slechts voor 11% van de werklozen in hun eerste periode en voor 22% van de werklozen in hun tweede periode een positieve indicatie terug van financieel voordeel bij vervroegde pensionering.

Vanaf 2012 zien we vooral in de 1^e en de 2^e periode, maar ook in lichte mate in de 3^e periode, een daling van het aandeel uitstromers naar vervroegd pensioen met een indicatie dat die uitstroom voor hen financieel voordelig zou zijn, ten gevolge van de gewijzigde berekeningsbasis voor het fictief loon. Hiermee stemt ook een algemene daling overeen van de totale uitstroom naar vervroegd pensioen (- 20% op jaarbasis in 2013, cf. deel 2.1), met uitzondering van het jaar 2012 zelf (waar zich een anticipatief effect voordeed m.b.t. het invoeren van de verscherpte degressiviteit van de werkloosheidsuitkering, cf. deel 2.2).

3.3

Financiële impact volgens basis voor de berekening van het fictief loon

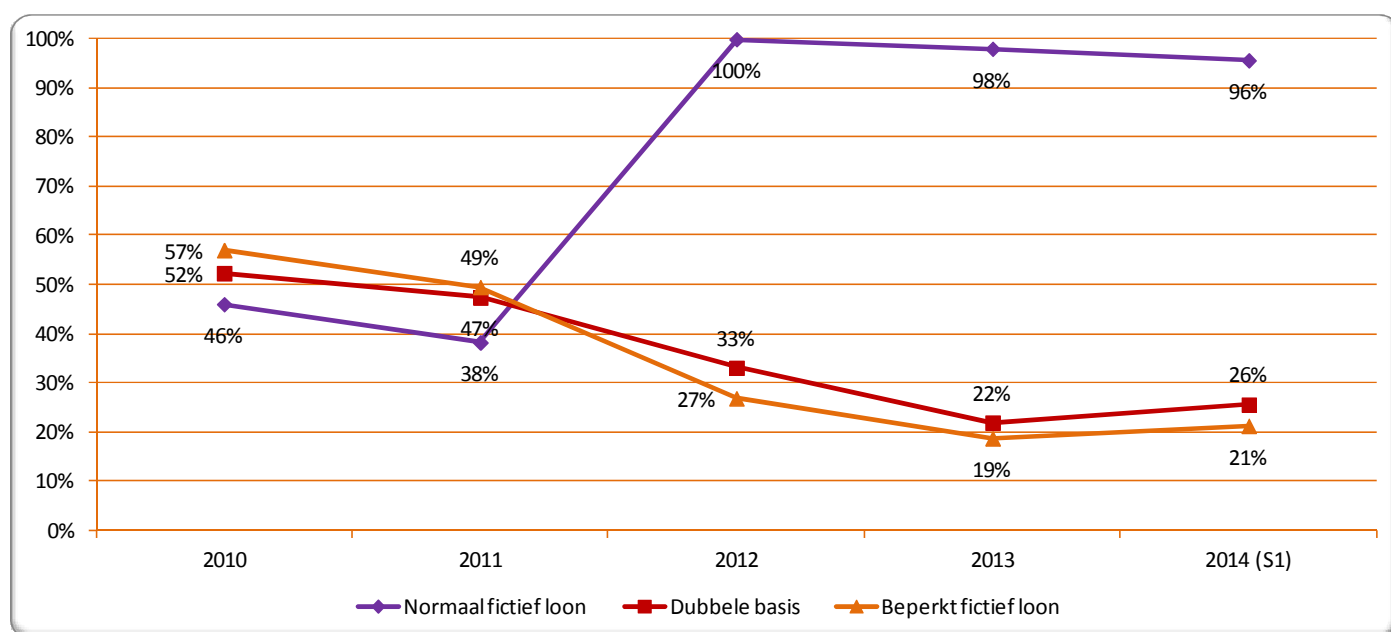
Tabel 14

Evolutie van het aandeel uitstromers naar vervroegd pensioen met een indicatie van financieel voordeel bij die stelselwijziging volgens berekeningsbasis van het fictief loon

	Normaal fictief loon	Dubbele basis	Beperkt fictief loon	Totaal
2010	46%	52%	57%	52%
2011	38%	47%	49%	44%
2012	100%	33%	27%	39%
2013	98%	22%	19%	29%
2014 (S1)	96%	26%	21%	32%

Grafiek 12

Grafische weergave van de evolutie van het aandeel uitstromers naar vervroegd pensioen met een indicatie van financieel voordeel bij die stelselwijziging volgens berekeningsbasis van het fictief loon

Bron: Rijksdienst Voor Pensioenen; en RVA – Directie Statistieken, budget en studies – eigen berekeningen

Vanaf 2012 noteren we een positieve indicator voor nagenoeg alle werklozen die uitstromen naar een vervroegd pensioen berekend o.b.v. een normaal fictief loon. Dit laat zich verklaren door het feit dat de overgangsmaatregel, die het mogelijk maakt om na 2011 nog te kunnen terugvallen op deze berekeningsbasis, gericht is op werklozen in de 3^e vergoedingsperiode.

Tot en met 2011 zien we bij de werklozen die in vervroegd pensioen gaan met een dubbele of beperkte berekeningsbasis een hoger aandeel met een positieve indicatie van financieel voordeel bij pensionering dan zij die kunnen aanspraak maken op het normaal fictief loon. Het gaat hier per definitie om mensen waarvoor er zich een langere periode bevond tussen het moment van uitstroom uit de werkloosheid en instroom in het pensioen. Aangezien zij konden anticiperen op de reglementaire wijziging m.b.t. de berekeningsbasis voor het pensioen, maar dit niet deden, kan men ervan uitgaan dat een groter aandeel van deze werklozen omwille van andere persoonskenmerken (bv. een uitgebreider beroepsverleden) niet de nood voelden omwille van financiële motieven de dubbele of beperkte berekeningsbasis voor het fictief loon te vermijden. Na 2011 gaat het echter nagenoeg uitsluitend om werklozen die verplicht vallen onder de dubbele of beperkte berekeningsbasis. Het aandeel uitstromers met een positieve indicatie voor financieel voordeel bij vervroegd pensioen daalt dan ook prompt tot onder het niveau dat we noteerden voor het normaal fictief loon in 2011 (38%). Het gaat in 2012 en 2013 respectievelijk om 33% en 22% van de uitstromers met een dubbele berekeningsbasis en 27% en 19% van de uitstromers met een beperkt fictief loon als berekeningsbasis.

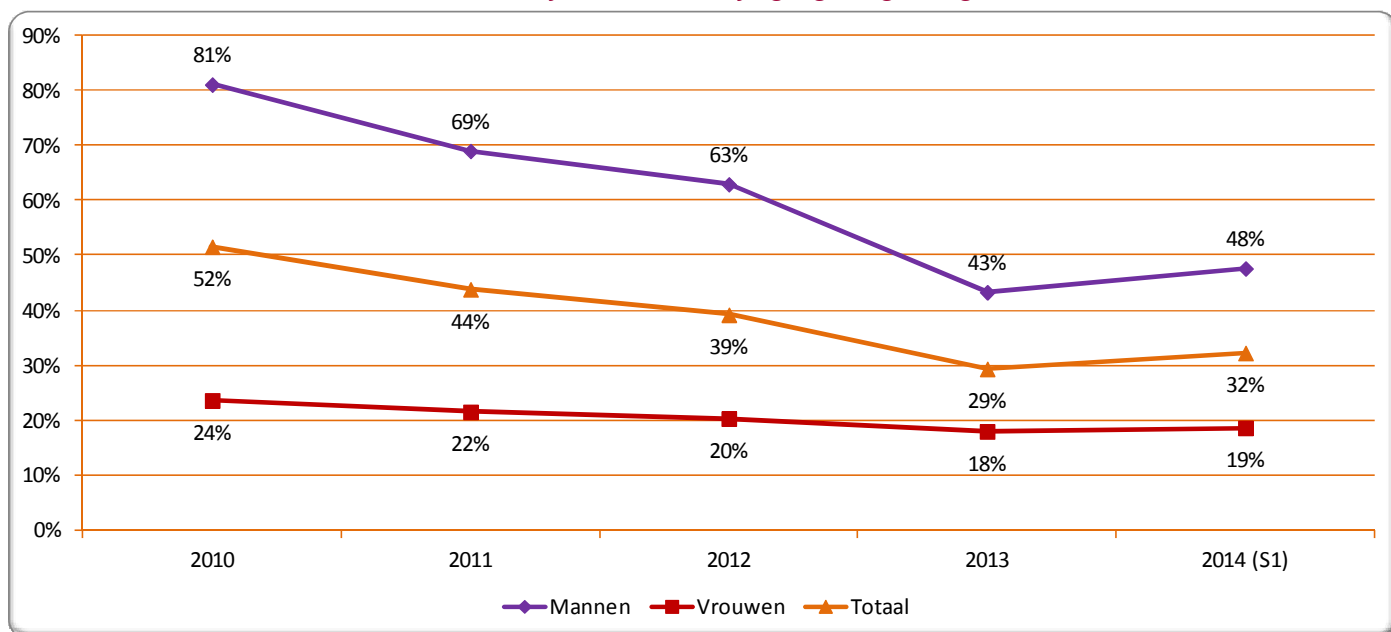
3.4 Financiële impact volgens geslacht

Ten slotte dienen wij nog te bemerken dat ook andere factoren een rol kunnen spelen m.b.t. de financiële impact van een vervroegde pensionering. Algemeen gezien genieten vrouwen vaak een lager pensioenbedrag dan mannen. Dit laat zich voornamelijk verklaren door het feit dat de traditionele genderrollen m.b.t. de verhouding tussen beroeps- en gezinsleven aan vrouwen vaak minder ruimte laten dan aan mannen om beroepsverleden op te bouwen. Ook genieten vrouwen gemiddeld nog steeds een lager loon dan mannen.

Tabel 15
Evolutie van het aandeel uitstromers naar vervroegd pensioen met een indicatie van financieel voordeel bij die stelselwijziging volgens geslacht

	Mannen	Vrouwen	Totaal
2010	81%	24%	52%
2011	69%	22%	44%
2012	63%	20%	39%
2013	43%	18%	29%
2014 (S1)	48%	19%	32%

Grafiek 13
Grafische weergave van de evolutie van het aandeel uitstromers naar vervroegd pensioen met een indicatie van financieel voordeel bij die stelselwijziging volgens geslacht

Bron: Rijksdienst Voor Pensioenen; en RVA – Directie Statistieken, budget en studies – eigen berekeningen

Onze indicator m.b.t. een eventueel financieel voordeel bij vervroegde pensionering is voor een veel groter aandeel mannelijke uitstromers positief dan bij de vrouwelijke uitstromers, ten gevolge van de algemeen vaak lagere pensioenen bij vrouwen. Dit betekent echter ook dat de daling van het aandeel uitstromers met een indicatie van financieel voordeel bij vervroegde pensionering veel sterker is bij mannen (- 38 procentpunt van 2010 tot 2013) dan bij vrouwen (- 6 procentpunt), voor wie dit aandeel sowieso al relatief laag lag.

4

Conclusies

[1] Pensionering is een belangrijke vorm van uitstroom bij oudere werklozen. In 2013 is 21,9% van het totale aantal UVW van 60 jaar of ouder uitgestroomd naar het pensioen. Bijna de helft (45,5%) van de vervroegde pensioneringen betrof 60-jarigen, d.i. de theoretische minimumleeftijd voor een vervroegd pensioen. Naast de leeftijd bepalen ook andere variabelen de grootte van deze uitstroom, zoals bv. gezinscategorie (relatief hogere uitstroom bij de samenwonenden; 78,3% in 2013 bij de leeftijdsgroep 60-64 jaar) en geslacht (relatief lagere uitstroom bij vrouwen; 64,5% in 2013 bij de leeftijdsgroep 60-64 jaar).

[2] De voorbije jaren deden zich een aantal reglementaire wijzigingen voor m.b.t. het pensioenstelsel en m.b.t. de werkloosheidsuitkering. Met name twee wijzigingen in het jaar 2012 hadden een zichtbaar effect op de grootte van de uitstroom uit de werkloosheid naar het vervroegd pensioen:

- De beperking van het fictief loon dat wordt gebruikt bij de berekening van het pensioenbedrag op basis van de zogenaamde 'gelijkgestelde periodes', waaronder onvrijwillige werkloosheid:
Deze reglementaire wijziging trad in voege vanaf 1 januari 2012 en oefende vooral invloed uit bij de 60-jarige werklozen, die erop anticipeerden: het aantal 60-jarige werklozen die in vervroegd pensioen gingen en een normaal fictief loon als berekeningsbasis voor de gelijkgestelde periode konden genieten, evolueerde van een handvol (12) in 2010, naar 2 363 in 2011.
- De verscherpte degressiviteit van de werkloosheidsuitkering:
Deze reglementaire wijziging trad in voege vanaf 1 november 2012 en veroorzaakte een sterk anticipatief effect op de uitstroom van werkloosheid naar vervroegd pensioen. In het jaar 2012 steeg het aantal vervroegde pensioneringen bij werklozen met 13%. Die stijging is bijna uitsluitend te situeren bij werklozen in hun 2^e of 3^e vergoedingsperiodes. De uitstroom naar vervroegd pensioen van werklozen uit deze vergoedingsperiodes steeg met respectievelijk 13% en 17%.

[3] Op basis van een door ons berekende indicator die aangeeft of een vervroegde pensionering een financieel voordeel kan opleveren voor de werkloze in kwestie, kunnen we stellen dat de uitstroom naar vervroegd pensioen in 2013 voor 29% van de betrokkenen financieel voordeliger was dan in de werkloosheid te blijven. Dit aandeel is echter sterk afhankelijk van de profielkenmerken van de betrokkenen. Voor 2013 gaf de indicator verschillen aan in het aandeel vervroegd pensionerende werklozen met een financieel voordeel:

- Volgens leeftijd: de indicator was positief voor 32% van de 61-64-jarigen, maar slechts voor 26% van de 60-jarigen;
- Volgens werkloosheidsstatuut: de indicator was positief voor een net iets groter aandeel oudere vrijgestelden (30%) dan voor werkzoekenden (28%);
- Volgens vergoedingsperiode: voor slechts 11% van de werklozen in hun 1^e vergoedingsperiode was de indicator positief. Dat is slechts de helft van het aandeel bij de werklozen in hun 2^e vergoedingsperiode (22%), terwijl de indicator positief is voor nagenoeg alle werklozen in hun 3^e vergoedingsperiode;
- Volgens geslacht: voor vrouwen, die vaak een lager pensioen krijgen dan mannen, was de indicator slechts in 18% van de gevallen positief, terwijl dit bij de mannen voor 43% het geval was.

[4] Het aantal werklozen die uitstromen naar vervroegd pensioen is in 2013 gedaald met 20% op jaarbasis. Ook het aandeel uitstromende werklozen naar vervroegd pensioen waarvoor er een indicatie is dat die overstap financieel voordelig is, is de voorbije jaren sterk afgenomen (- 23 procentpunt tussen 2010 en 2013) onder invloed van de reglementaire wijziging m.b.t. de berekening van het fictief loon. Die daling gaat sneller bij de 60-jarigen (- 27 procentpunt) dan bij de 61-64-jarigen (- 18 procentpunt), wat zich waarschijnlijk deels laat verklaren door een lager aantal (al dan niet gelijkgestelde) jaren beroepsverleden in deze leeftijdsgroep.

[5] Een groot aandeel van de werklozen die opteren voor een vervroegd pensioen, lijken hierbij niet te kunnen rekenen op een financieel voordeliger situatie. Men kan er dus van uitgaan dat hierbij ook niet-financiële motieven een rol spelen. Zo ontslaat een vervroegd pensioen de oudere werklozen van de verplichtingen die gepaard gaan met het werkloosheidsstelsel. Een beleidscontext waarbij enerzijds in diverse uitkeringsstelsels de verplichtingen voor oudere werklozen worden uitgebreid en dit naar steeds oudere leeftijdsgroepen en waarbij anderzijds de toegangsvoorwaarden tot een vervroegd pensioen worden verscherpt, kan bepaalde betrokkenen stimuleren tot het kiezen voor een vervroegd pensioen, ook indien die reglementaire wijzigingen voor hen (nog) geen rechtstreeks effect hebben.

5

Bijlage: technische nota

5.1

Definitie 'uitstroom' en 'uitstroom naar pensioen'

5.1.1

Definitie en variabelen van 'uitstroom'

Gezien het permanente karakter van een uitstroom van de werkloosheid naar het pensioen, wordt in het kader van deze publicatie 'uitstroom' gedefinieerd als een semi-permanente uitstroom. Hiervoor wordt in de eerste plaats de langdurige uitstroom geteld: telkens men voor een persoon een betaling registreert in referentemaand X, maar niet meer in de periode van referentemaand X+1 tot en met X+4, telt men een uitstroom in de maand X+1.

Aangezien een zelfde persoon volgens deze definitie toch meermaals kan uitstromen uit de werkloosheid en daarna terug instromen (bv. in het geval van een ziekte of medische ingreep die langer dan 4 maanden duurt), wordt de semi-permanente uitstroom gedefinieerd als de laatst bekende langdurige uitstroom.

Gezien het feit dat het gaat om uitgestroomde werklozen, dient ermee rekening te worden gehouden dat alle persoonsgegevens gebaseerd zijn op de gegevens die de RVA-databanken over deze personen kunnen bevatten. Met uitzondering van de leeftijd, die kan worden geprojecteerd op de maand van uitstroom, zijn alle variabelen (o.a. statuut, barema, dagbedrag van de uitkering, gezinscategorie...) dan ook gebaseerd op de laatste referentemaand waarbij de persoon in kwestie nog bij de RVA bekend was, m.a.w. de maand vòòr de maand van uitstroom.

5.1.2

Datamatching externe databanken

Teneinde de uitstroom naar het pensioen te kunnen definiëren, werden de uitstroomgegevens gekoppeld aan externe databanken. Hiermee kon worden nagegaan welke uitgestroomde werklozen al dan niet konden worden teruggevonden als gepensioneerd. Bij het zoeken naar een match in volgens deze procedure worden de volgende prioriteitsregels gebruikt: overlijden, pensioen, (laatst bekende) tewerkstelling als loontrekkende, arbeidsongeschiktheid, (laatst bekende) zelfstandigenstatuut en (indien niet teruggevonden in één van de vorige categorieën) onbekend. In geval van pensioen wordt de pensioneringsdatum als gegeven toegevoegd.

Gezien de definitie van uitstroom uit de werkloosheid en de koppeling aan de externe databanken komen de maand van uitstroom uit de werkloosheid en de maand van instroom in het pensioen niet met elkaar overeen. De volgende afwijkingen zijn mogelijk:

- De maand van instroom in het pensioen ligt vòòr de maand van uitstroom uit de werkloosheid:
Wanneer de betrokkene in de loop van de maand X met pensioen gaat, maar voor de dagen die voorafgaan aan die pensionering nog een werkloosheidsuitkering ontvangt, ligt de datum van instroom in het pensioen in maand X, de datum van uitstroom in maand X+1. Deze afwijking beslaat dan ook maximaal 1 maand.
- De maand van instroom in het pensioen ligt na de maand van uitstroom uit de werkloosheid:
Een werkloze kan een aantal maanden zijn uitgestroomd uit de werkloosheid om onbekende redenen, maar gezien de prioriteitsregels bij de koppeling aan de externe databanken alsnog worden geteld bij het pensioen of – met nog grotere prioriteit – bij overlijden. In die gevallen wordt de instroom in het pensioen met een aantal maanden uitstel t.o.v. de maand van uitstroom geregistreerd.

5.2

Tellingswijze UVW (verschillende personen)

Bij wijze van inleiding geeft de eerste tabel het aandeel weer van uitstroom naar pensioen binnen de totaalpopulatie van de geselecteerde werkloosheidsstatuten, uitgedrukt in verschillende personen. RVA-statistieken hebben normaal gezien betrekking op fysieke eenheden i.p.v. op verschillende personen. Ter herinnering: het aantal fysieke eenheden verwijst naar het aantal uitgevoerde betalingen en dat komt niet overeen met het aantal uitkeringstrekken personen. (Cf. de statistische definities beschikbaar via de RVA-website.)

Eén maal per jaar wordt in het jaarverslag een overzicht van het aantal verschillende personen per statuut gepubliceerd in het hoofdstuk 'Algemeen overzicht'. De methodologie voor het afbakenen van het aantal verschillende personen in de totaalpopulatie voor de huidige publicatie verschilt echter van die gebruikt voor het jaarverslag:

- In de huidige publicatie worden periodes afgebakend o.b.v. de refertemaand, niet op basis van de indieningsmaand.
- In de huidige publicatie worden per jaar alle verschillende personen binnen het geheel aan onderzochte statuten meegeteld bij de totaalpopulatie. In het jaarverslag, waarbij een overzicht wordt gegeven van het aantal personen verdeeld over alle statuten, worden eventuele dubbeltellingen vermeden van personen die binnen een zelfde jaar meerdere statuten hebben gekend, door ze in te delen bij het statuut waarin ze vergoed werden in de laatst bekende refertemaand.

Door de definitie van uitstroom (die wordt geteld in de maand na de laatste refertemaand waarvoor een betaling werd geregistreerd) dient er rekening te worden gehouden met één maand verschuiving bij het vergelijken van de periodes die worden afgebakend voor de uitgestroomde en voor de totale populatie. Wanneer een persoon uitstroomt in de maand januari van het jaar X, betekent dit immers dat de laatste refertemaand waarvoor hij/zij een betaling ontving de maand december van het jaar X-1 was. Hij/zij wordt dus meegeteld in de totaalpopulatie van het jaar X-1, maar niet in die van het jaar X.

5.3

Bepalen van de basis voor de berekening van het fictief loon

Voor het bepalen welke berekeningsbasis voor het fictief loon de uitstromende UVW konden genieten, is de volgende telling gehanteerd:

- Als de datum van pensionering teruggevonden in de externe databanken vroeger viel dan het jaar 2012, werd de persoon geteld bij normaal fictief loon (oude regeling).
- Wie niet werd ingedeeld bij normaal fictief loon (oude regeling), werd gecheckt op het recht op de overgangsmaatregel voor het normaal fictief loon. Het leeftijds criterium voor die eerste overgangsmaatregel was gezien de leeftijd van de beschouwde populatie en de behandelde periode sowieso van toepassing. Als de datum van de eerste betaalde refertemaand waarop een uitstromer in het werkloosheidsstatuut werd teruggevonden, vroeger viel dan november 2012, werd gekeken naar de laatst betaalde refertemaand t.e.m. oktober 2012. Indien de uitstromer zich op dat moment in de 3^e periode werkloosheid (forfait) bevond, werd de persoon geteld bij normaal fictief loon (nieuwe regeling).
- Wie niet werd ingedeeld onder een vorm van normaal fictief loon, werd gecheckt op het van toepassing zijn van een dubbele berekeningsbasis voor het fictief loon. Hiervoor werd gekeken naar de eerste refertemaand waarop een uitstromer in het werkloosheidsstatuut werd teruggevonden en werd zijn/haar leeftijd in die maand bepaald. Bij een leeftijd van 50 jaar of ouder bij de eerste refertemaand werd de persoon geteld bij de dubbele berekeningsbasis voor het fictief loon. Het behoort echter niet tot de bevoegdheid van de RVA te onderzoeken in hoeverre die dubbele berekeningsbasis in de praktijk van toepassing is. Hierin kunnen immers ook andere gelijkgestelde periodes worden meegerekend dan die in de beschouwde werkloosheidsstelsels.
- Wie niet onder één van de bovenstaande berekeningsbasisen werd ingedeeld, werd geteld onder het beperkt fictief loon.

5.4

Indicatie financiële impact van de vervroegde pensionering voor de betrokken werkloze

Het is per definitie onmogelijk om bij een uitstroom naar het vervroegd pensioen van een werkloze de financiële impact van die overstap voor de betrokkene precies in kaart te brengen. De vergelijking dient immers altijd te worden gebaseerd op een hypothetische toekomstige evolutie van de uitkering. Men is dan ook beperkt tot het werken met een indicatie van deze financiële impact.

Om die te bekomen, baseerden wij ons op de publicatie 'Maandelijkse statistiek van de sociale uitkeringen'³ van de Rijksdienst voor Pensioenen, waarin per maand het aantal instromers en de bijhorende bedragen worden gepubliceerd volgens geslacht en gezinscategorie. Rekening houdende met de voorhanden zijnde profielkenmerken werden die gemiddelde bedragen bij instroom vergeleken met het theoretische maandbedrag van de werkloosheid voor de uitstromende UVW (zijnde het dagbedrag in de laatst betaalde referentemaand vermenigvuldigd met het totale aantal vergoedbare dagen in de maand van uitstroom). Hierbij werd echter wel de startdatum van het pensioen eerder dan de maand van uitstroom als vergelijkingsbasis gehanteerd. Wanneer op basis van deze vergelijking het gemiddelde bedrag bij instroom in het pensioen hoger lag dan die theoretische uitkering, werd een indicatie van financieel voordeel bij vervroegde pensionering geteld.

---

³ Bron: website van de Rijksdienst voor Pensioenen (RVP) - <http://www.onprvp.fgov.be/>
De publicatie loopt van december 2009 t.e.m. oktober 2014. Voor pensioneringen die na die einddatum ingingen, werd vergeleken met het gemiddelde van de laatste beschikbare 12 maanden.